

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”

Рецензент: **проф. д-р Марияна Върбанова Божинова**, СА „Д. А. Ценов” – Свищов, преподавател към катедра „Икономика и управление на туризма” при СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Автор на дисертационния труд: **Елена Федоровна Лукьянова**, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „ИУТ” при СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Тема на дисертационния труд: „**Перспективи за развитие на SPA и Wellness туризма в Република Латвия**”/“**Перспективы развития SPA и Wellness туризма в Латвийской республике**”

Представеният за оценка дисертационен труд е предназначен за обсъждане от Научно жури, определено със Заповед № 531/26.06.2019 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на Елена Лукьянова на тема “Перспективи за развитие на SPA и Wellness туризма в Република Латвия” представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от *245 стандартни страници* основен текст, подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертацията се отличава с *приблизително балансирана структура*, съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и 6 бр. приложения. Изследването е нагледно илюстрирано посредством 29 таблици и 25 фигури.

Във връзка с разработването на отделните проблеми, докторантът е проучил значителна по обем научна литература, списъкът на която обхваща 194 заглавия, от които 45 на кирилица, 32 на латиница и 117 интернет ресурси. Това свидетелства за задълбочената информираност на автора относно изследванията на конкретния разискван проблем както от редица чуждестранни автори, така и от български.

Основната цел на дисертационния труд е да се определи текущото състояние и перспективите за развитие на SPA и Wellness туризма в Република Латвия и да се разработят предложения за устойчиво развитие на този сектор на туристическата индустрия. За постигане на целта са формулирани 5 научни задачи, които кореспондират с поставената цел на изследването. Считаю, че докт. Елена

Лукьянова постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи. На тази база тя доказва и работната си *хипотеза*, а именно: „...Латвия има необходимите предпоставки за развитието на SPA и Wellness туризма, но, за да се гарантира това развитие, е необходимо ефективно сътрудничество на всички заинтересовани страни – държавата, местните власти, професионалните туристически организации, научните и образователните институции и предприемачите.“

Обект на изследване е един от секторите на туристическата индустрия – SPA и Wellness туризмът в Латвия.

Предмет на изследването са националните и международни системи за регулиране на SPA и Wellness туризма, които се проявяват в нормативната уредба относно SPA и Wellness туризма в Латвия; дейността на професионалните организации на глобално, регионално и национално ниво, както и дейността на предприятията в сектора на SPA и Wellness.

При разработването на дисертационния труд е използван набор от научноизследователски *подходи и методи*, като: исторически, индуктивен и дедуктивен, анализ и синтез, контент анализ, SWOT-анализ, системен, интердисциплинарен, пространствен, хронологичен, статистически методи, експертен метод, бенчмаркинг и др.

Използваните литературни източници добросъвестно са посочени.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Преценката ми като рецензент е, че *темата* на дисертационния труд се отличава с безспорна актуалност, практическа значимост и дисертабилност. Тя се обуславя от интензивното развитие на SPA и Wellness туризма в глобален мащаб, а също и в Балтийския регион, през 21-то столетие. Това развитие е съпътствано с редица промени както нормативни, така и потребителски, и поставя туристическите предприятия пред различни проблеми и предизвикателства. Дисертационният труд анализира именно перспективите за развитието на SPA и Wellness туризма в Латвия и необходимите промени, които съпътстват това развитие.

Научното изследване на материята е от съществена важност както за теорията, така и за практиката на туристическите предприятия. Авторът успява да обхване спецификата и проблемите на развитието на SPA и Wellness туризма в Латвия, като разработва пакет от рекомендации, чиято реализация би допринесла за успешното развитие на този вид туризъм в изследваната държава.

Трябва да се подчертае, че за разработването на избраната тема са необходими задълбочена теоретична подготовка и добри аналитични способности. В дисертационния си труд докт. Елена Лукьянова демонстрира умения за умело

боравене с научни понятия, стремеж към критичен анализ на научни съждения и придържане към научен стил на изложението.

Структурирането и съдържанието на изследването е логично и последователно. Авторът систематизира, анализира и обобщава значителен обем идеен и фактически материал за целите на своето изследване.

Така построено, *изложението отговаря на основните качествени изисквания за неговото оценяване*: оригиналност на изследването; висока степен на проникване в дълбочината и същността на проблема; методологическа издръжаност и стилово умение на автора за постигане целта на изследването, чрез прилагане на подходящи аналитични инструменти и изразни средства.

Предложеният илюстративен материал като цяло е на необходимото равнище и подпомага по-задълбоченото вникване в дискутираната материя.

Използваният от докторанта стил е научно издръжан и отговаря на изискванията за написване на дисертационен труд.

Първа глава /с. 9-77/ има теоретичен и постановъчен характер, което приемам за правилно. Тя е основа за направеното изследване в следващите глави на дисертацията. Тази глава е структурирана от четири точки, в които последователно се изясняват: терминологията и типологията на здравния туризъм; същността на концепцията за SPA; същността на концепцията за Wellness; теоретичните подходи към понятията за SPA и Wellness туризма. Направен е литературен обзор на становищата на редица чуждестранни автори за същността на SPA и Wellness туризма. Въз основа на този обзор са изведени съдържателните характеристики на SPA и Wellness туризма. Идентифициран е проблемът с пропуските в латвийския Закон за туризма относно този вид туризъм, като са предложени дефиниции за премахване на тези пропуски.

Втора глава /с. 78-108/ е посветена на методологичните основи на дисертационното изследване и изследователските методи. В структурно отношение главата е разделена на четири части. Първата акцентира върху теоретичните методи за изучаване на SPA и Wellness туризма. Методологическата основа на дисертационното изследване са теоретичните методи на познание, по-специално диалектическият метод на Хегел. Приложени са методът от абстрактното към конкретното, системният подход, методът на мисловния експеримент и методът на формализация. Втората част разглежда методите за експериментално изследване на SPA и Wellness туризма – наблюдение, кабинетно проучване, моделиране и сравнение, като се извеждат техните предимства и недостатъци. Третата част е насочена към изясняване на емпиричните, теоретичните или общите логически изследователски методи – анализ и синтез, индукция и дедукция, абстрахиране, моделиране и др. Последната част е фокусирана върху бенчмаркинга като метод за изследване на перспективите за развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия. С висока стойност е разработеният от автора модел за бенчмаркинг сравнение.

Трета глава /с.109-223/ е с практико-приложен характер. Тя представя докт. Елена Лукьянова в силна светлина. Главата започва с очертаване на тенденциите в развитието на SPA и Wellness туризма в три разреза – на световно ниво, на ниво Европейски съюз и нивото на балтийските страни. Параграф втори засяга проучването на SPA и Wellness туризма в Латвия, базирано на изследване регулаторната рамка и латвийската държавна политика в областта на SPA и Wellness туризма, и регионалните аспекти на развитието на този вид туризъм. Особено внимание е отделено на анализа на регионалните програми за развитие на туризма, с цел определяне степента на насоченост към развитието на SPA и Wellness туризма в тази балтийска страна. Третият параграф е фокусиран върху бенчмаркингovo сравнение на предлаганите услуги в два водещи латвийски хотела – Estonia Resort Hotel & SPA и Baltic Beach Hotel & SPA. Въз основа на проведените изследвания, авторът предлага модел, посредством който е възможно да се осигури устойчиво развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия.

Положителна констатация е, че разглежданите проблеми във всяка глава на дисертационния труд са обобщени в изводи, които отразяват и становището на докторанта.

Авторефератът отразява коректно основни моменти от цялостното съдържание на дисертационния труд. Изведените в автореферата научни и научно-приложни приноси отговарят на действителните приноси моменти в дисертационния труд и са лично дело на докторанта.

Публикациите по дисертацията са 6, от които 3 научни статии /1 – самостоятелна и 2 - в съавторство/ и 3 научни доклада /1 – самостоятелен и 2 - в съавторство/. Те отговарят на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в СА “Д. А. Ценов”, което е доказателство, че съществени части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Предложеният за оценка дисертационен труд притежава убедителни доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми, които могат да се очертаят в следните насоки:

Първо, обогатяване на съществуващите знания по проблемите на SPA и Wellness туризма чрез задълбочено разглеждане, обобщаване, критичен анализ и нова насоченост на основни теоретични постановки /научен принос/.

Второ, извеждане на стратегическите задачи в областта на SPA и Wellness туризма в Латвия и необходимостта от тяхното решаване, и аргументиране на необходимостта от специално внимание към проблемите на регионалното развитие на този вид туризъм /научно-приложен принос/.

Трето, обосноваване и приложение на бенчмаркинга като метод за изследване на перспективите за развитие на SPA и Wellness туризма в Латвия, като е разработен модел за бенчмаркинг сравнение /научно-приложен принос/.

Четвърто, на основата на задълбочено емпирично изследване на SPA и Wellness туризма в Латвия, е разработен пакет от рекомендации, необходими за успешното му развитие в тази балтийска страна, които са групирани на пет равнища: държавно; регионално; местно самоуправление; професионални организации и обединения; предприемаческо /научно-приложен принос/.

В *обобщение*, приносните моменти в дисертационния труд, според мен, са свързани с обогатяване на съществуващите знания, приложение на научните постижения в практиката и нейното усъвършенстване.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По научната разработка бих могла да маркирам някои основни критични бележки, въпроси и препоръки към докторанта, а именно:

1. Като пропуск на дисертационния труд може да се посочи липсата на маркирани ограничителни условия на изследването.
2. Разработените в края на дисертационния труд предложения на различните равнища – държавно, регионално, общинско, професионални организации и предприемаческо ниво, би било по-прецизно да се обособят в отделен, последен параграф на трета глава.
3. Анализът на развитието на SPA и Wellness туризма в балтийските държави показва, че Латвия изостава в сравнителен план с Литва и Естония. Според докторанта, кои са основните причини за това?
4. С кои други видове туризъм би могъл успешно да се съчетае SPA и Wellness туризмът в Латвия и по този начин да се добави стойност към туристическия продукт?

V. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд представлява добросъвестно осъществено, оригинално и мащабно научно-приложно изследване в област със значима актуалност в съвременните условия. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам категорично *положителна оценка* на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на *Елена Федоровна Лукьянова* образователната и научна степен “*доктор*” по научната специалност Икономика и управление (туризъм).

22.06.2019 г.
гр. Свищов

Рецензент:
(проф. д-р М. Божинова)